

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ПРИЈАВА

Поетика односа Лазе Костића и Б. Вонгара: женски лик између
укрштаја и културне колонизације

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) и презиме кандидата:

Марија (Жељко) Љевнаић

Датум и место рођења (општина, град, држава):

24.02.1991 Ћуприја, Србија

Кућна адреса кандидата:

Кликните да бисте почели унос текста.

Адреса кандидата на послу:

Кликните да бисте почели унос текста.

Кућни телефон кандидата:

Кликните да бисте почели унос текста.

Е-mail адреса кандидата:

marijaljevnaić@hotmail.com

Мобилни телефон кандидата:

Кликните да бисте почели унос текста.

Телефон кандидата на послу:

Кликните да бисте почели унос текста.

ОСНОВНЕ СТУДИЈЕ

Назив и седиште факултета на којем је кандидат завршио основне студије:

Филолошки факултет Београд

Стечени академски назив кандидата по завршеним основним студијама:

дипломирани професор језика и књижевности

Година дипломирања:

2018. године

МАСТЕР (или МАГИСТАРСКЕ) СТУДИЈЕ

Назив и седиште факултета на којем је кандидат завршио магистарске или мастер студије:

Филолошки факултет Београд

Тема магистарског или мастер рада:

Штикле као родни идентитет

Стечени академски назив по завршеним магистарским или мастер студијама:

мастер професор језика и књижевности

Година одбране магистарског или мастер рада:

2020. година

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

Пун наслов предложене теме докторске дисертације:

Поетика односа Лазе Костића и Б. Вонгара: женски лик између укрштаја и културне колонизације

Научне области којима претежно припада тема докторске дисертације:

(обавезно се наводи једна од научних области за које је Факултет матичан – филолошке науке; библиотекарство; културолошке науке и комуникологија)

Културологија

Уже научне области којима припада тема докторске дисертације:

(листа ужих научних области налази се у чл. 12 Статута Факултета)

Филозофија, студије културе, компаратистика, теорија књижевности

Области истраживања којима припада тема докторске дисертације:

(нпр. српски/енглески/руски језик, српска/енглеска/руска књижевност, фонологија, синтакса, анализа дискурса, обрада природних језика, версификација, наратологија, компаратистика итд.)

Културологија, филозофија, компаратистика, теорија књижевности

Језик на ком ће дисертација бити писана и брањена:

(уколико се теза не пише на српском језику, кандидат предаје образац пријаве, образложење и биобиблиографију и на српском језику и у преводу на језик тезе)

српском

ПРЕДЛОГ МЕНТОРА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Име и презиме ментора:

Иван Рајковић

Звање:

доцент

Факултет или институција:

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Ужа област научноистраживачког рада:

Културологија

Радови ментора из уже научне области којој припада тема предложене дисертације који га квалификују за менторство (најмање 5 радова):

1.	Rajković, Ivan & Jelena Vasiljević. 2025. 'Ghosts, rewilded: environmental reverberations in the Balkans.' <i>East European Politics and Societies</i> 39 (4): 921-938.
2.	Rajković, Ivan. 2023. 'Whose death, whose eco-revival? Filling in while emptying out the depopulated Balkan Mountains'. <i>Focaal - Journal of Global and Historical Anthropology</i> , 96: 71-87.
3.	Rajković, Ivan. 2018. 'For an anthropology of the demoralized: state pay, mock-labour, and unfreedom in a Serbian firm.' <i>Journal of the Royal Anthropological Institute</i> 24(1): 47-70.

4.	Rajković, Ivan. 2020. “Duh Pruge: sloboda, dar i rad na Omladinskoj pruzi E.P. Thompsona” u: Petrović, Tanja & Andrea Matošević (ur.) <i>Duh Pruge: zbornik radova o knjizi E.P. Thompsona</i> , 166-185. Fabrika knjiga: Beograd.
5.	Rajković, Ivan. 2021. ‘From freedom to loaf to freedom to work: the late socialist countermovement and liberalization from below in Yugoslavia’, in Hann, Chris (ed.) <i>Work, Society, and the Ethical Self: Chimeras of Freedom in the Neoliberal Era</i> , 158-181. New York; Oxford: Berghahn Books

Предложени ментор потписом потврђује да прихвата менторство на предложеној теми, а да је **број докторских дисертација** које су у процесу израде или одобрења на којима је тренутно ментор 0 .

Датум прихватања менторства:

Потпис предложеног ментора

НАПОМЕНА КАНДИДАТА

Кликните да бисте почели унос текста.

Уз Пријаву кандидат прилаже:

1. попуњен образац **образложења** предлога теме докторске дисертације,
2. попуњен образац **биобиблиографије** кандидата,
ВАЖНА НАПОМЕНА: Сви кандидати који бране докторску дисертацију на Универзитету у Београду пре одбране морају имати један рад објављен или прихваћен за штампу у часопису са релевантне листе часописа у складу са прописима Универзитета у Београду.
3. пријаву докторске дисертације са образложењем и биобиблиографијом у електронском облику као Word документ (**CD**),
4. **потврду** да је стекао 120 ЕСПБ на ДАС,
5. оверену копију **дипломе о завршеним основним студијама**,
6. оверену копију **дипломе о завршеним мастер (или магистарским) студијама**,
7. **извод из матичне књиге рођених** са уписаним **држављанством**,
8. доказ о **уплати трошкова** пријављивања докторске дисертације.

Подносилац пријаве својим потписом потврђује да предложену тему није пријављивао на другој високошколској установи у земљи или иностранству.

Име и презиме кандидата:

Марија Љевнаић

Број досијеа:

20085

Датум подношења пријаве:

Кликните да бисте почели унос текста.

Потпис кандидата

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

Пријава теме докторске дисертације –
ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Подаци о кандидату

Име и презиме кандидата:
Марија Љевнаић

Број досијеа:
20085

Радни наслов теме докторске дисертације

Поетика односа Лазе Костића и Б. Вонгара: женски лик између укрштаја и културне
колонизације

Научне области којима претежно припада тема докторске дисертације

културологија

Уже научне области којима припада тема докторске дисертације

Филозофија, студије културе, компаратистика, теорија књижевности

Области истраживања којима припада тема докторске дисертације

Онтологија
Филозофија науке
Филозофија природе
Социологија културе
Компаративна књижевност

Предмет научног истраживања

Предмет ове докторске дисертације јесте свеобухватна анализа поетике Лазе Костића као филозофско-књижевног система заснованог на начелу укрштаја, са посебним нагласком на концепт женског лика као кључног места реализације начела лепоте, у компаративном дијалогу са стваралаштвом Сретена Божића (Б. Вонгара).

Истраживање полази од становишта да Костићево дело не представља искључиво књижевни или естетски феномен, већ сложен систем мишљења који повезује филозофију, поетику, културу, фолклор, колективно памћење и питање опстанка народа. У том смислу, рад настоји да реконструише унутрашњу логику Костићеве мисли и покаже да је његова поетика заснована на принципу укрштаја, као динамичком односу између материје и духа, прошлости и садашњости, појединца и колектива, природе и културе.

Костић живи у време ослобођења српског народа од османске власти, у периоду успостављања модерне државности и националне самосвести. И сам активно учествује у политичком и друштвеном животу свога времена, препознајући значај борбе за државну самосталност и национално ослобођење. Међутим, питање опстанка народа код Костића није искључиво политичко и историјско питање. Он га посматра кроз дубље културне и цивилизацијске процесе, са свешћу да народ не нестаје само у рату и под окупацијом, већ и у миру тј. онда када изгуби везу са сопственим културним изворима и колективним памћењем.

Иако српски народ у Костићево време пролази кроз процес политичког ослобођења и формирања државности, Костић уочава да сама држава представља недовољно чврст темељ уколико није праћена изградњом културе способне да прати савремене цивилизацијске токове, а да при том не изгуби везу са сопственим културним континуитетом. У том смислу, процес културне колонизације не подразумева искључиво политичку доминацију, већ постепени прекид односа заједнице са сопственом културном матрицом, језиком, ритуалом и облицима колективног памћења.

У том контексту, Костић настоји да проникне у саму суштину културе и у механизме њеног опстанка. Он препознаје дубоке слојеве народне традиције, фолклора и предхришћанског наслеђа као носиоце једног старијег начина мишљења, који се не своди на историјски остатак, већ функционише као живи образац повезивања човека, заједнице и света. Такво разумевање стварности Костић обликује у свом филозофском делу *Основно начело*, у коме формулише темељне принципе сопственог система мишљења. Успостављене филозофске поставке Костић потом доследно примењује у својим теоријским текстовима, књижевнокритичким разматрањима и самом уметничком стваралаштву, чиме његова поетика добија карактер јединственог филозофско-књижевног система.

Посебна пажња у истраживању биће усмерена управо на реконструкцију односа између Костићевих филозофских поставки и њихове поетске реализације. Истраживање ће настојати да покаже на који начин изведени филозофски принципи обликују његов однос према стварности, култури и народном наслеђу, као и како се испољавају кроз мотиве и симболе присутне у његовом стваралаштву. У том смислу, посебно ће бити анализирани мотиви виле, побратимства, клетве, завета и дате речи, који у Костићевој поетици не функционишу као фолклорни украси, већ као носиоци дубљих онтолошких и културних значења.

Иако је Костић у књижевној критици најчешће тумачен кроз биографске, психолошке, романтичарске или национално-политичке оквире, ово истраживање полази од претпоставке да се његова мисао не може разумети уколико се изолује од сопственог филозофског темеља. Кроз анализу односа Костићевог гласа и различитих интерпретативних школа, рад ће критички преиспитати начин на који су биографска, психоаналитичка, теолошка и национално-романтичарска тумачења често редуковала сложеност његовог дела. Полазећи од чињенице да су бројна тумачења почивала од унапред задатих теоријских модела, истраживање настоји да покаже како је у тим приступима често остајао занемарен сам глас аутора, као и дубљи културни слојеви из којих његова мисао произилази.

Преиспитивање различитих интерпретативних школа у овом истраживању биће спроведено на примеру разумевања женског лика у Костићевом стваралаштву. Истраживање полази од претпоставке да женски лик код Костића није искључиво психолошка или биографска категорија, нити романтичарски идеал, већ место испољавања начела лепоте и посредник укрштаја различитих нивоа стварности.

У том контексту, ово истраживање настоји да покаже да савремена наука, кроз распарчавање знања на уске дисциплинарне области и затворене теоријске системе, често губи способност сагледавања целине и односа који се у њој успостављају. Истраживање полази од увида да поједине интерпретативне школе, иако настоје да понуде научно утемељена објашњења, неретко постају носиоци одређених идеолошких и вредносних образаца који унапред усмеравају начин читања и тумачења књижевног дела. Управо на опасност таквог удаљавања од целине и затварања у парцијалне системе мишљења упозорава и сам Костић.

Полазећи од тога, истраживање настоји да покаже да Костићева мисао представља покушај очувања управо те изгубљене повезаности. Његова поетика и филозофија усмерене су ка успостављању односа између различитих слојева стварности, културе и духовног искуства, због чега његово дело непрестано измиче уским и искључивим интерпретативним моделима.

Са друге стране, компаративни оквир са стваралаштвом Сретена Божића (Б. Вонгара) има за циљ да покаже да Костићево дело није изолован књижевно-филозофски феномен, већ део ширег проблема културног мишљења о односима човека, заједнице и света, који се у различитим историјским и културним контекстима може јавити у сличним облицима. У том смислу, компаративна анализа не подразумева њихову суштинску идентичност, већ испитивање структурних сличности у начину на који оба аутора тематизују питања културе, памћења и идентитета.

Сретен Божић, касније познат као Б. Вонгар, детињство проводи у српској сеоској средини, у непосредном контакту са усменом културом и фолклорним обрасцима који чине значајан део традиционалног начина живота. Управо тај рани културни контекст може се посматрати као искуствени слој који је у основи његовог каснијег књижевног интересовања за питања земље, заједнице, ритуала и културног прекида. Са друге стране, Лаза Костић те исте културне обрасце не посматра као непосредно животно искуство, већ их теоријски и филозофски рефлектује, настојећи да их уобличи у систем мишљења.

Иако су временски, културно и образовно удаљени, Костић и Б. Вонгар у својим делима проблематизују слична питања: однос појединца и заједнице, улогу културне традиције у обликовању идентитета и начине на које се културни континуитет одржава или нарушава. Њихове анализе, међутим, не полазе од истих методолошких или теоријских полазишта, нити се могу свести на директну сродност, већ пре указују на могућност да различити аутори, у различитим контекстима, препознају сличне проблемске тачке културног искуства.

У том оквиру, Б. Вонгарово књижевно стваралаштво омогућава увид у две културне средине (српску и аборицинску) које, иако различите у својим историјским облицима, митским структурама и друштвеним организацијама, у његовим романима бивају посматране кроз заједничку перспективу односа човека и његове средине, као и значаја ритуала, земље и колективног памћења за очување културног идентитета. Истраживање у том смислу полази од хипотезе да се у оба случаја култура може разумети као систем односа, а не као скуп изолованих симбола или традиција.

Истовремено, Б. Вонгарова дела могу се читати и као критичко сведочанство о последицама колонијалних процеса и модерних облика културне деструкције, при чему се посебно наглашава губитак везе између заједнице и њеног простора, језика и ритуалне праксе. У том контексту, његово стваралаштво отвара питања која се могу довести у везу са ширим Костићевим интересовањем за опстанак културног идентитета у условима историјских промена.

Сходно томе, анализа Б. Вонгарових романа (*Билма, Каран, Валг, Раки, Дингово легло, Габо Ђара*) биће усмерена на испитивање начина на који се културни идентитет обликује и трансформише у условима друштвених и историјских промена. Посебна пажња биће посвећена начину на који се у овим текстовима представља прекид културног континуитета и његове последице по заједницу.

Са друге стране, Б. Вонгар истовремено указује и на ограничења парцијалних и дисциплинарно затворених начина мишљења, који сложене културне појаве свде на појединачне аспекте, чиме се губи њихова унутрашња повезаност. Управо у тој тачки истраживање препознаје могућу додирну линију са Костићевим настојањем да културу и стварност сагледа као целовит систем односа.

На основу наведеног, компаративни оквир не тежи утврђивању идентичности између Костића и Б. Вонгара, нити универзализацији њихових поетика, већ указивању на могућност да се у различитим културним контекстима јављају слични проблемски обрасци који се тичу односа културе, памћења и идентитета. У том смислу, овај приступ служи као аналитички инструмент за боље разумевање специфичности Костићеве мисли, али и ширих питања културне повезаности и њених трансформација.

Основне хипотезе од којих се полази у планираном истраживању

X1 – Хипотеза о судару перспектива као узроку заборав

Ова хипотеза полази од претпоставке да судар различитих интерпретативних перспектива (биографске, психоаналитичке, теолошке, национално-романтичарске и идеолошке) уместо да доведе до продубљивања разумевања књижевног дела, често производи супротан ефекат, при чему долази до потискивања гласа самог аутора и брисања оних слојева текста који се не уклапају у унапред формиране интерпретативне моделе.

Ова појава се прати кроз историју рецепције Лазе Костића у српској књижевној критици. Његово стваралаштво прошло је кроз неколико фаза: од потпуног одбацивања, преко постепене рехабилитације, до различитих, често опречних покушаја да се сврста у одређене књижевно-историјске и поетичке оквире. Тако је Костић тумачен као хелениста (Секулић), као романтичар (Винавер, Глушчевић), као песник националног препорода, али и као аутор чије се дело мери искључиво личним трагедијама или психолошким профилима. Истраживање у овом контексту показује да је сваки од ових таласа књижевне критике настојао да у Костићевом стваралаштву пронађе унапред дефинисане циљеве, било да је то потврда сопственог поетичког програма, идеолошка употреба песниковог ауторитета, или свођење сложене мисаоне структуре на једноставне биографске кључеве. Оно што је притом изостајало јесте управо оно што је за разумевање његовог

дела најважније: уочавање унутрашње кохерентности његовог система, односно јединства филозофске мисли изложене у *Основном начелу* и њене доследне поетичке примене у драмама, приповеткама и поезији.

У случају Лазе Костића овај судар перспектива довео је до ситуације у којој је његова мисао остала расута између различитих тумачења: биографских читања која у први план стављају љубавне неуспехе и приватну драму (Младеновић, Кашанин), психоаналитичких интерпретација које траже трауму и потиснуте садржаје (Настовић), теолошких приступа који у делу препознају религиозну исповест (Симовић, Суботић), као и национално-романтичарских тумачења која Костића пре свега посматрају као песника националног препорода. Истраживање полази од претпоставке да ниједан од ових приступа појединачно није у стању да обухвати унутрашњу целовитост Костићевог система мишљења.

Сличан процес могуће је уочити и у рецепцији Б. Вонгара. Иако је његово стваралаштво представљало једно од најдоследнијих књижевних сведочанстава о разарању аборицинске културне мреже, Вонгар је остао маргинализован и недовољно присутан у доминантним токовима књижевне критике и културе. Истраживање полази од претпоставке да разлог томе није искључиво естетске или књижевноисторијске природе, већ и чињеница да се његово дело није уклапало у потребе доминантних културних и политичких наратива. Критика колонијализма, нуклеарних проба, уништавања тотемске мреже и модерне цивилизације као система прекида односа често је потискивана управо зато што је доводила у питање темељне обрасце западног прогресивистичког наратива.

Хипотеза даље полази од уверења да приступ књижевном делу са унапред задатим очекивањима није методолошки неутралан чин, већ поступак који може довести до прекида културног континуитета, јер потискује аутентичне обрасце мишљења садржане у самом делу. У том смислу, заборав не представља искључиво историјски процес, већ и последицу интерпретативних модела који текст свде на један доминантан кључ читања.

Ова хипотеза тестира се кроз критичко преиспитивање досадашњих тумачења Костићевог дела и рецепције Вонгаровог стваралаштва, као и кроз покушај реконструкције њихових мисаоних система полазећи првенствено из самих текстова, а не из накнадно формираних биографских, идеолошких или психолошких модела. На тај начин истраживање настоји да покаже да се унутар њихових опуса налази сложен систем онтолошких, културних и поетичких односа који је у великој мери остао потиснут у доминантним токовима књижевне критике.

Посебно је значајно што се овај судар перспектива најдиректније одразио на тумачење женског лика код оба аутора. Код Костића женски лик је сведен на биографску и психоаналитичку категорију, код Вонгара на маргинализовано сведочанство о патријархалном насиљу, чиме је управо онај елемент који у њиховим поетикама носи највећу онтолошку тежину остао најмање разумљен.

Потврда ове хипотезе омогућила би успостављање методолошког моста између књижевне теорије, антропологије и културологије, јер би показала да начин тумачења књижевног дела непосредно утиче на очување или прекид културног памћења и континуитета. У том смислу, ова хипотеза обједињује све остале хипотезе у јединствен критички и методолошки оквир.

X2 – Хипотеза о систематској кохерентности Костићевог стваралаштва

Ова хипотеза полази од става да Костићево дело није збир случајних увида, поетских импулса или биографских рефлекса, већ да поседује унутрашњу кохерентност и систематску доследност која се огледа у јединству филозофске мисли (изложене у *Основном начелу*) и уметничке праксе (драме, приповетке, поезија). Хипотеза се у истраживању тестира кроз детаљну реконструкцију филозофског

система из *Основног начела* (појмови симетрије, хармоније, чистог укрштаја, онтолошке мреже), а затим кроз анализу књижевних дела која показује како се ти принципи доследно примењују у драмској структури, приповедним поступцима и поетској симболици. Потврда ове хипотезе омогућава да се Костићева поетика тумачи на његовим сопственим основама, а не кроз спољашње теоријске оквири који не полазе из унутрашње логике његовог система.

ХЗ – Хипотеза о изворном утемељењу у фолклору

Истраживање полази од претпоставке да Лаза Костић своје филозофске увиде не гради првенствено на европским филозофским системима које је несумњиво добро познавао, већ на српском фолклору, не као етнографском материјалу, већ као живом слоју колективног памћења у коме препознаје дубоке онтолошке обрасце. У том смислу, фолклор код Костића не представља потврду већ постојећих филозофских истина, већ извориште из кога он обликује сопствени филозофски језик и појмовни апарат.

Иако је Костић био изузетно упућен у токове филозофске и књижевне мисли свога времена, од немачког класичног идеализма и романтизма до савремених природних наука, као и у различите културне традиције, од античке Хеладе до индијске и индијанске митологије, он не приступа тим системима као пасивни следбеник. Напротив, полазећи из сопствене културне матрице, Костић гради аутентичан систем мишљења чији је основни циљ успостављање везе са културним континуитетом и колективним памћењем народа.

У том контексту, истраживање указује на значајне разлике између Костићевог система и њему често приписиваних филозофских сродности, пре свега у односу на Хераклита, чији се Логос у интерпретативној традицији неретко поистовећује са Костићевим начелом укрштаја, као и у односу на Уроша Миланковића и психофизичара, иако њихови системи полазе из различитих онтолошких претпоставки.

Посебно место у истраживању заузима Костићева критика просветитељског наслеђа и дарвинистичке парадигме. У *Основном начелу* и есејима Костић не одбацује појединачна научна открића, нити негира појаву промене и развоја у природи, већ доводи у питање покушај да се појединачни феномени уздигну на ниво универзалног онтолошког закона. Његова критика Дарвинове теорије не произлази из одбацивања еволуције као појаве, већ из уверења да Дарвин није до краја препознао принцип укрштаја као темељни однос стварности, већ је појаву развитака покушао да сведе на општи закон постојања. Костић указује да свака промена подразумева тренутак трансформације, односно моменат укрштаја који може довести како до настанка новог облика, тако и до његовог разарања или нестанка. У том смислу, промена није једносмеран процес напретка, већ последица сложене динамике односа и укрштаја који не подлежу линеарном прогресивистичком моделу.

У ширем смислу, Костићева критика усмерена је против редуccionистичке слике света засноване на механичким узрочно-последичним моделима, идеологији прогреса и раздвајању појава на изоловане и парцијалне системе знања. Истраживање полази од претпоставке да Костић у таквом приступу препознаје опасност губитка односа, континуитета и духовне повезаности заједнице са сопственом културном матрицом. У том смислу, његов филозофски систем може се разумети и као покушај да се свету врати димензија односа, светости и континуитета коју је модерна рационалистичка мисао потиснула.

Ова хипотеза оспорава уобичајено тумачење према којем је Костићева поетика превасходно производ европских филозофских утицаја. Иако је Костић несумњиво познавао европску филозофску традицију, истраживање полази од претпоставке да темељ његовог система лежи у

дубљим слојевима српске културне матрице и фолклорног наслеђа. У фолклору Костић не препознаје само збир мотива, обичаја и веровања, већ сећање на први укрштај тј. место на коме се односи између духа и материје, живота и смрти, појединца и заједнице појављују у облику доступном колективној свести. Фолклорни мотиви попут клетве, побратимства, виле или дате речи тако постају феномени чворова онтолошке мреже, а не етнографски материјал.

Ова хипотеза тестира се кроз анализу Костићевих есеја о фолклору („Фолклорно позориште“, „Народно глумовање“), његових критичких осврта на Змајеве песме, као и кроз начин на који фолклорне мотиве транспонује у своје драме, приповетке и поезију.

Потврда ове хипотезе омогућила би да се Костић сагледа као аутентичан мислилац који најдубље филозофске увиде не преузима споља, већ их обликује из сопственог културног искуства и колективног памћења народа.

Истраживање полази од претпоставке да се управо у том разумевању онтолошких односа успоставља дубока сродност између Костића и Б. Вонгара. Иако припадају различитим епохама и културним контекстима, оба аутора полазе од уверења да стварност није заснована на изолованим појавама, већ на мрежи односа која повезује човека, заједницу, природу, претке и простор.

У том смислу, и Костић и Вонгар у фолклору, миту и колективном памћењу препознају остатке изворног знања о онтолошким односима. За оба аутора, предање не представља етнографски материјал, већ простор у коме су сачувани трагови првобитне повезаности човека, природе, заједнице и предака. Док Костић у српском фолклору препознаје сећање на начело укрштаја, Вонгар у аборицинској традицији Времена снова препознаје онтолошку мрежу која омогућава опстанак заједнице и континуитет живота.

У том контексту, Костић кроз начело укрштаја настоји да покаже да се живот одржава кроз динамику односа и непрестану трансформацију, док Вонгар у својим романима приказује последице разарања те онтолошке мреже кроз процесе колонизације, прекида везе са земљом, ритуалом и прецима. У том смислу, код оба аутора разарање фолклора и предања не представља само губитак културног наслеђа, већ прекид онтолошких односа који омогућавају заједници да одржи континуитет сопственог постојања, због чега се њихова дела могу посматрати као различити изрази сродног онтолошког обрасца мишљења.

X4 – Хипотеза о концепту укрштаја као механизму континуитета

Укрштај се, у оквиру ове хипотезе, не разматра искључиво као књижевни или поетички поступак преузимања мотива из других култура, већ као основни механизам културног кретања и континуитета. Костић полази од уверења да се култура не може очувати изолацијом и затварањем, већ способношћу да улази у дубински однос са различитим традицијама и новим токовима, а да при томе не изгуби везу са сопственом онтолошком и фолклорном матрицом. У том смислу, укрштај представља процес у коме се нови садржаји не преузимају механички, већ се преобликују и повезују са постојећим „чворовима“ колективног памћења и онтолошке мреже.

Истраживање полази од претпоставке да се сам укрштај одвија на онтолошком плану, као дубински однос различитих сила, традиција и облика постојања, док се на феноменолошком плану испољавају разлике, промене и трансформације као нужност кретања живота. Управо зато Костић у тренуцима укрштаја препознаје и највеће опасности по опстанак народа, јер сваки прекид односа са сопственим културним континуитетом може довести до губитка идентитета и распада онтолошке мреже заједнице. У том смислу, опасност за културу не произлази из самог укрштаја са другим традицијама и цивилизацијама, већ из губитка способности да се нови облици искуства повежу са сопственим културним и онтолошким континуитетом. Због тога питање укрштаја код Костића није само естетско

или књижевно питање, већ питање правилног препознавања нових токова кретања и њиховог повезивања са сопственом културном традицијом.

Ова хипотеза тестираће се кроз анализу конкретних примера у Костићевом стваралаштву: преобликовање индијанске легенде и античког мита о Нарцису у приповеци Минехаха, трансформацију индијске приче у Махараџи, преплитање античког, исламског и српског митолошког слоја у Чеду вилином, као и кроз критичке осврте на Змајеве песме („Кроз бурму”, „Пркос једне девојке”, „Турчин”) у Књизи о Змају, где Костић указује на потребу да се преузети мотиви културно и поетички прераде како би остали у дослуху са сопственом традицијом и колективним искуством. Потврда ове хипотезе омогућила би да се Костићева поетика сагледа не само као естетски поступак, већ и као модел културног континуитета заснован на способности једне културе да кроз укрштај преобликује нове историјске и цивилизацијске токове, а да при томе не прекине везу са сопственом онтолошком и фолклорном матрицом.

У том контексту, романи Б. Вонгара могу се посматрати не само као сведочанство колонијалног насиља над Аборицинима, већ и као приказ једног дубоког историјског и онтолошког укрштаја кроз који пролази аборицинска заједница. Колонизација код Вонгара не представља само спољашњи политички сукоб, већ тренутак радикалне трансформације у коме долази до прекида веза са земљом, прецима, ритуалом и тотемском мрежом, односно до нарушавања самих услова културног континуитета.

Са друге стране, ова хипотеза се проверава и кроз Вонгарове романе у којима се наилази на парадоксалну појаву: с једне стране, на оне појединце који се потпуно одвајају од своје културне матрице некритичким усвајањем туђих образаца. На тај начин они постају носиоци колонизације изнутра, инструменти сопственог културног нестајања. С друге стране, Вонгар приказује и оне појединце у којима се, упркос колонизацији, јављају одједи сећања, не као свесно познавање традиције, већ као телесна и душевна уписаност у културну матрицу која опстаје и онда када су спољашњи облици традиције уништени или забрањени. Ти појединци (попут ликова у романима Каран и Валг) нису чувари традиције у свесном смислу; они су места кроз која се сећање спонтано пробија, показујући да културна матрица не мора бити свесно негована да би опстала; она може бити и телесно и душевно усађена у појединца, као неуништиви остатак онтолошке мреже који колонизација не може у потпуности избрисати. Управо тај парадокс који се уочава кроз одсуство свесног знања уз присуство дубинског, телесног и душевног памћења представља једну од кључних потврда хипотезе да онтолошка мрежа није само свесно усвојена традиција, већ и структурна одлика бића која опстаје и онда када су сви спољашњи облици културног континуитета прекинути.

Потребно је истаћи и кључну теоријску разлику између два аутора. Код Костића, укрштај је свесно формулисани филозофски појам који функционише у оквиру онтолошке мреже, оне коју Костић наслеђује у Основном начелу, а потом кроз своја књижевна дела и поетичке поступке доследно примењује. Укрштај код Костића није само описни појам, већ нормативни принцип који треба да усмерава културно кретање и очување континуитета. Са друге стране, Б. Вонгар не препознаје потребу за укрштајем као свесним филозофским концептом; његово стваралаштво није вођено свешћу о потреби преобликовања туђих мотива нити нормативним захтевом да се нови садржаји повезују са сопственом културном матрицом. Ипак, Вонгар кроз своје романе на јединствен начин осветљава функционисање онтолошке мреже, он приказује њене чворове (тотеме, иницијацију, рађање, везу са земљом), али и последице њеног кидања кроз колонијално насиље. Док Костић нуди теоријски модел како онтолошка мрежа треба да функционише и како се кроз укрштај може очувати, Вонгар пружа сведочанство о томе шта се дешава када се та мрежа систематски уништава и како њени остаци, упркос свему, опстају као телесно и душевно усађено памћење. Ова разлика не умањује сродност између два аутора, већ је прецизира: оно што их повезује није идентитет појмовног апарата,

већ заједничко препознавање онтолошке мреже као темеља културног опстанка, као и свест о томе да се њеним кидањем губи сама могућност континуитета и идентитета.

Потврда ове хипотезе омогућила би да се Костићева поетика сагледа не само као естетски поступак, већ и као модел културног континуитета заснован на способности једне културе да кроз укрштај преобликује нове историјске и цивилизацијске токове, а да при томе не прекине везу са сопственом онтолошком и фолклорном матрицом. Истовремено, потврда хипотезе кроз Вонгарове романе показала би да овај модел није само Костићева теоријска конструкција, већ да се исти обрасци, укључујући и парадокс одвајања од матрице наспрам телесно усађеног памћења, јављају и у сасвим другом историјском и културном контексту, чак и када аутор не располаже Костићевим појмовним апаратом.

X5 – Хипотеза о онтолошкој основи женског лика и континуитету

Истраживање полази од претпоставке да женски лик у опусима Лазе Костића и Б. Вонгара функционише као носилац континуитета и место очувања веза унутар културне и онтолошке мреже, посебно у условима њеног нарушавања кроз процесе културне колонизације и цивилизацијског прекида. Компаративни оквир ове хипотезе почива на тези да постоји дубока структурна сродност између поетике Лазе Костића (XIX век) и стваралаштва Б. Вонгара (XX–XXI век), заснована на заједничком онтолошком уверењу о првенству односа и мреже, односно о повезаности појединца, заједнице, природе и предака, као и о нужности очувања тих веза као услова опстанка народа. Ова сродност није последица директног утицаја, већ указује на континуитет једног специфичног културног обрасца мишљења који превазилази историјски и географски контекст.

У случају Лазе Костића, потребно је показати да концепт женског лика није првенствено биографска (Младеновић), психолошка (Настовић, Винавер) или социолошка категорија, већ онтолошка. Истраживање полази од претпоставке да је женски лик у Костићевим делима носилац начела лепоте, односно принципа кроз који се у делу спознају дубоки односи и токови који обликују структуру стварности. Женски лик тако постаје посредник онтолошких укрштаја и тачка равнотеже у динамици супротстављених принципа.

Са друге стране, Б. Вонгар у својим романима приказује женски лик као чувара онтолошке мреже и континуитета заједнице. Женски лик у Вонгаровом стваралаштву својим телом, чином рађања и духовном повезаношћу са дететом обезбеђује континуитет између Времена снова, предака и будућности заједнице. У романима Валг и Каран женски лик није само биолошка или друштвена категорија, већ онтолошки посредник који кроз иницијацију, трудноћу и рађање одржава везу са тотемском мрежом и земљом, чак и онда када је та мрежа изложена систематском разарању од стране колонијалних структура.

Док код Костића женски лик носи начело лепоте као могућност спознаје онтолошких односа, код Вонгара он преузима функцију очувања континуитета и везе са заједницом и прецима. У оба случаја, женски лик није психолошка или социолошка категорија, већ структурни чвор у онтолошкој мрежи односа, без којег заједница губи способност самоодржања и отпора културној колонизацији.

Ова хипотеза тестираће се кроз:

(а) систематску анализу женских ликова код Лазе Костића у свим жанровима: у драмама (Гордана у Ускоковој љуби, Јулка и Љубица у Пери Сегединцу, Филета у Максиму Црнојевићу, Олга и Емилија у Окупацији), у приповеткама („Минехаха“, „Мејмо“, „Косовка девојка“, „Јелка“), и у поезији (лик Богородице и виле у песми „Santa Maria della Salute“), уз критичко преиспитивање доминантне поделе женских ликова Костићевог стваралаштва и психоаналитичких тумачења.

(б) анализу Б. Вонгарових романа (Каран, Валг, Раки, Дингово легло, Вилма, Габо Ђара) са фокусом на: концепт онтолошке мреже кроз тотемски систем Аборидина; приказ колонијализма као систематског кидана веза са том мрежом (одвајање од земље, забрана ритуала, отимање деце, нуклеарне пробе); концепт женског лика (материца, рађање, иницијација, душевна повезаност са дететом); критику парцијалне науке и колонијалног наратива.

Потврда ове хипотезе омогућила би да се женски ликови у стваралаштву Лазе Костића и Б. Вонгара не тумаче искључиво као психолошке, биографске или социолошке категорије, већ као кључни носиоци онтолошких и културних односа. Истовремено, потврда хипотезе указала би да Костићев увид није изолован историјски феномен, већ да се сродни обрасци мишљења јављају и у другим културним и историјским контекстима, иако често бивају потиснути или занемарени унутар доминантних интерпретативних наратива.

Циљ истраживања и очекивани резултати

Главни циљ ове докторске дисертације јесте да кроз свеобухватну анализу поетике Лазе Костића као филозофско-књижевног система заснованог на начелу укрштаја, и кроз компаративни дијалог са стваралаштвом Б. Вонгара, укаже на постојање једне културне нити тј. специфичног начина мишљења који полази од првенства односа, повезаности човека, природе и заједнице, и нужности очувања везе са чворовима онтолошке мреже и да критички преиспита начин на који су ови аутори тумачени у досадашњој критици, показујући да је судар различитих перспектива довео до занемаривања гласа самог аутора и до брисања слоја народног сећања.

Посебни циљеви и очекивани резултати:

- 1. Реконструкција система:** Пружити детаљну и систематску реконструкцију Костићевог филозофско-поетског система (начело укрштаја, симетрија, хармонија, мрежа односа) и његове критике научних парадигми, чиме се отклањају досадашње недоумице и редукције.
- 2. Дефинисање поетике:** Дефинисати кључне поетичке принципе заноса и калема, као и његову драмску и естетичку теорију, показујући њихову практичну примену у уметничком делу.
- 3. Анализа женског лика:** Извршити систематску анализу женских ликова у Костићевим драмама, приповеткама и поезији, чиме се превазилази досадашња, углавном биографска, подела на „мајке и сестре“ и успоставља онтолошко-поетолошко тумачење.
- 4. Критичко преиспитивање:** Извршити критичку реинтерпретацију песме „Santa Maria della Salute“, ослобађајући је од доминантних биографских и психоаналитичких тумачења, и показати њену структурну и мотивску повезаност са целокупним Костићевим опусом.
- 5. Компаративна студија:** Успоставити компаративни оквир између Костићевог система и Вонгаровог романескног опуса, показујући како се онтолошка мрежа односа, заснована на фолклорним мотивима, артикулише у контексту сукоба са колонијализмом и модерном цивилизацијом.
- 6. Актуелизација значаја:** Указати на актуелност Костићевих увида у савременом свету, потврђених кроз Вонгарово сведочанство о уништењу аборидинске културе.

Теоријски оквир на који ће се истраживање ослањати

Према методолошкој класификацији, истраживање има пре свега дескриптивни и аналитички карактер, јер подразумева прикупљање, систематизацију и анализу података о поетичким и

филозофским системима двојице аутора, као и критичко преиспитивање постојећих интерпретација. Истовремено, истраживање поседује елементе концептуалног и фундаменталног истраживања, будући да тежи успостављању новог теоријског оквира за разумевање односа између књижевности, културе, фолклора и идентитета.

Методолошки приступ заснива се на квалитативној, херменеутичкој, компаративној и критичко-аналитичкој методи, уз анализу примарних извора (дела Лазе Костића и Б. Вонгара) и релевантне секундарне литературе.

Централни теоријски оквир чини филозофско-поетолошка анализа, док се остали приступи користе као допунски аналитички инструменти. Истраживање полази од претпоставке да се поетички системи оба аутора могу разумети кроз концепт односа, односно кроз специфичне облике повезивања различитих културних, онтолошких и симболичких равни.

Филозофско-поетолошка анализа усмерена је на реконструкцију филозофског система Лазе Костића, пре свега на основу *Основног начела* и примене овог система у његовом стваралаштву. У средишту се налази његово схватање укрштаја, као и појмови симетрије и хармоније, који се разматрају као основне категорије односа између онтолошког и феноменолошког плана.

Ова анализа подразумева испитивање унутрашње логике Костићевог система, као и његово позиционирање у ширем филозофском контексту XIX века, уз посебно поређење са сродним концепцијама односа и система у европској мисли.

Наратолошки приступ ослања се на концепте Жерара Женета и Мишела Фукоа, прилагођене анализи корпуса. У односу на стваралаштво Лазе Костића ови концепти ће се користити за разграничење наративних, драмских и лирских инстанци, док у анализи стваралаштва Б. Вонгара могу да истакну преплитање аутобиографског, документарног и фикционалног слоја.

Антрополошки оквир ће се ослањати на дела Веселина Чајкановића и Вука Стефановића Караџића, са циљем разумевања фолклора као носиоца културног памћења и симболичких образаца.

Фолклорни мотиви у овом истраживању разматраће се кроз Костићево сопствено разумевање њиховог значаја, према којем они нису само елементи традиције, већ феноменолошка равна онтолошких укрштаја. У том смислу, фолклорни мотиви се тумаче као носиоци виталне снаге културе народа, односно као места у којима се огледа и чува динамика културног и онтолошког континуитета. Посебна пажња биће посвећена мотивима виле, клетве и побратимства у делима Лазе Костића, као кључним тачкама кроз које се овај однос најјасније артикулише у његовом поетичком систему.

У том контексту, дела Веселина Чајкановића и Вука Стефановића Караџића користиће се као теоријско-историјски оквир који омогућава испитивање и проверу хипотезе о Костићевом специфичном односу према фолклору, односно за његово позиционирање у односу на народно разумевање истих мотива и њихово значење у ширем контексту традицијске културе.

Постколонијални приступ заснива се на теорији Едварда Саида, са фокусом на анализу културних репрезентација и механизма доминације у наративу Б. Вонгара. У том контексту, истраживање разматра повезаност колонијалних структура и еколошког уништења, као и прекид културних и онтолошких веза заједнице са простором.

Психоаналитички приступ користи се у дијалогу са радовима Ивана Настовића, уз критичко преиспитивање њихове применљивости на Костићево стваралаштво. Док ће се феминистичка теорија књижевности користити за анализу репрезентације женских ликова, али у ширем културном и фолклорном контексту, а не искључиво у оквиру савремених родних теорија.

Теоријски оквир је интегративан и мултидисциплинаран, али усмерен ка јединственом циљу, реконструкцији и упоредној анализи поетичко-филозофских система Лазе Костића и Б. Вонгара, са

посебним нагласком на концепт односа, културне матрице и фолклорног памћења. У том контексту, биће примењена компаративна метода на два нивоа: а) унутар Костићевог опуса како би се повезао филозофски систем са поетичком праксом и б) између Костића и Б. Вонгара како би се истакле структуралне сличности.

Оквирни опис материјала који ће се користити и метода за његову анализу

Истраживање ће обухватити целокупно књижевно и филозофско дело Лазе Костића, као и све објављене романе Б. Вонгара. Критичка литература о Костићу и о Б. Вонгару биће подвргнута критичком преиспитивању, док ће се студије из области фолклора, филозофије, постколонијалних студија, екокритике и компаратистике користити као теоријски оквир за интерпретацију.

Оквирни план истраживања

1. **Увод:** Постављање проблема, преглед досадашњих истраживања, методолошки оквир.
2. **Филозофски систем Лазе Костића:** Детаљна реконструкција начела укрштаја, симетрије, хармоније, појма мреже односа. Критика научних парадигми (Дарвин, позитивизам, психофизичари).
3. **Култура, фолклор и поетика:** Разумевање културе као појаве онтолошке мреже. Фолклор као сећање на први укрштај. Поетички принципи заноса и калема. Костићева естетика и однос према језику.
4. **Концепт женског лика у драмама и прози Лазе Костића:** Систематска анализа женских ликова у драмама (*Максим Црнојевић*, *Пера Сегединац*, *Ускокова љуба*, *Окупација*) и приповеткама (*Минехаха*, *Махараџа*, *Чедо вилино*, *Мученица*), са фокусом на њихову онтолошку функцију, однос према нужности и функцију у структури дела.
5. **Женски лик у поезији и анализа „Santa Maria della Salute“:** Анализа развоја мотива виле и мртве драге у поезији. Детаљна, поетолошка анализа песме „Santa Maria della Salute“, са дефинисањем позиције лирског субјекта и функције Богородице и виле.
6. **Онтолошка мрежа у стваралаштву Б. Вонгара:** Анализа структуре онтолошке мреже Аборицина кроз романе *Валг*, *Каран* и *Дингово легло* (тотеми, ритуали, комуникација са природом). Концепт женског лика, иницијација, рађање и сукоб са колонијализмом.

7. **Колонијализам, наука и разарање мреже:** Анализа механизма колонијалне доминације у Б. Вонгаровим романима: брисање сећања, инструментализација науке (нуклеарне пробе), сукоб два камена (дугаруру и уранијум) као симбола сукоба онтологија.
8. **Компаративна анализа стваралаштва Костића и Б. Вонгара:** Успостављање компаративног дијалога кроз призму онтолошке мреже односа. Поређење функције фолклорних и тотемских мотива. Заједнички увиди о културној колонизацији, чувању идентитета и одговорности заједнице.
9. **Закључак:** Синтеза резултата истраживања, потврда полазних хипотеза и указивање на шири значај ових увида за разумевање књижевности, културе и савремених изазова.
10. **Литература.**

Прелиминарни списак стручне литературе

1. Alexos, Alexandros. *Heraclitus: cosmic fire and eternal becoming*. Self-published, 2023.
2. Amundson, Michael A. *Yellowcake Towns: Uranium Mining Communities in the American West*. University Press of Colorado, 1965.
3. Аристотел, *О песничкој уметности*. Београд: Дерета, 2008.
4. Арсенијевић Митрић, Јелена. „TERRA AMATA VS. TERRA NULLIUS: Дискурс о (пост)колонијализму у делима Б. Вонгара и Ж. М. Г. ле Клезиса“, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2016.
5. Арсенијевић Митрић, Јелена. „Књижевност и активизам Б. Вонгара и Ж. М. Г. ле Клезиса“, *Липар*, год. XIII, бр. 49, св. 2, Крагујевац: Универзитет у Крагујевцу, 2012, 161–212.
6. Арсенијевић Митрић, Јелена. „Путовање као потрага за идентитетом у романима Ж. М. Г. ле Клезиса и Б. Вонгара: Пустинија и Валг“, *Етноантрополошки проблеми*, год. 9, св. 2, Београд, 2014, 483–511.
7. Арсенијевић Митрић, Јелена. „Емигрантски дискурс Б. Вонгара“, *Путовање и приповедање. Путеви културе, књижевне мапе и актуелне теоријске дестинације*. Лицеум, год. XXII, бр. 16, Крагујевац: Центар за научноистраживачки рад САНУ – Универзитет у Крагујевцу, 2016, 189–209.
8. Арсенијевић Митрић, Јелена. „Фигура динга (Canis lupus dingo) у прози Б. Вонгара“, *Canis lupus између обредне маске и књижевне животиње*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2016, 257–283.
9. Арсенијевић Митрић, Јелена. „Антрополошка мисао Николаја Николајевича Миклухо-Маклаја и њен утицај на стваралаштво Сретена Божића / Б. Вонгара“, *Наслеђе*, год. XIV, бр. 37, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 2017, 207–226.
10. Арсенијевић Митрић, Јелена Н. „Прогонство као судбина у роману Видар Б. Вонгара“, *Кратки роман српске књижевности: поетичка и културна исходишта*. Београд: Институт за књижевност и уметност, 2026, 291–305.
11. Аћимовић Ивков, Милета, прир. *Антологија есеја српских песника*. Нови Сад: Агора, 2022.
12. Buell, Lawrence. *The Environmental Imagination: Thoreau, Nature Writing, and the Formation of American Culture*. Paperback, 1996.
13. Viveiros de Castro, Eduardo. *The Relative Native Essays on Indigenous Conceptual Worlds*. Chicago: Hau. 2015.
14. Viveiros de Castro, Eduardo. *Cannibal Metaphysics*. University of Minnesota Press. 2017

15. Винавер, Станислав. *Заноси и пркоси Лазе Костића*. Нови Сад: Издавачки центар Матице српске, 2020.
16. Винавер, Станислав. „Кајан ти љубим пречисте скуте“, *Епоха романтизма*. Београд: Нолит, 1972
17. Вонгар, Б. *Аборџински митови*. Београд: Јасен, 2016.
18. Вонгар, Б. *Валг: Роман о Аустралији*. Београд: Јасен, 2012.
19. Вонгар, Б. *Билма*. Аранђеловац: Центар за културу и образовање, 2005.
20. Вонгар, Б. *Габо Бара*. Београд: Јасен, 2012.
21. Вонгар, Б. *Дингово легло*. Београд: Јасен, 2010.
22. Вонгар, Б. *Каран нуклеарни циклус*. Београд: Јасен, 2011.
23. Вонгар, Б. *Раки*. Београд: Јасен, 2011.
24. Вукадиновић, Предраг. „Дијалектика и лепота“, *Оглед*. Београд: Нолит, 1965.
25. Вукашиновић, Желимир. „Драма субјекта и непобитна чежња за цјелином“, *Индивидуалност и колективитет из перспективе интердисциплинарних истраживања*. Нови Сад: Центар за емпиријска истраживања религије. 2022. стр. 241-250
26. Вукашиновић, Желимир. *Генеалозија историје будућности*. Чачак: Легенда. 2006.
27. Вукашиновић, Желимир. „Вријеме, живљење и ројесис - о смислу приповиједања и човјековом пјесничком становању“, *Зборник радова Аспекти времена у књижевности*, Београд: Институт за књижевност и уметност у Београду, 2012, стр. 65-79.
28. Вукашиновић, Желимир. „Како је изгубљена утопија егзила? - о друштву без заједнице и отуђењу без самоће“, *Егзил(анти): књижевност, култура, друштво*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2012, стр. 276-285.
29. Вукашиновић, Желимир. „Рецесија и демократизација - о кризи идеологије капитала и другим подвалама историје“, *Зборник радова Друштвене кризе и (српска) књижевност и култура*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2011,
30. Вулф, Вирџинија. *Сопствена соба*. Београд: Плави јахач, 2014.
31. Вучетић, Јасмина. *Наличје и форме и идеје*. Лепосавић: Институт за српску културу, 2013.
32. Glotfelty, Cheryl, i Harold Fromm, ur. *The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology*. University of Georgia Press, 1996.
33. Глушчевић, Зоран. *Књижевност и ритуали*. Београд: Српска књижевна задруга, 1998.
34. Глушчевић, Зоран. *Српска књижевност и књижевној критици, Епоха романтизма*. Београд: Нолит, 1972.
35. Гољанин, Елез, Сања. *Аспекти модернизације српске књижевности идентитет и духовност*. Сомбор: Универзитет у Новом Саду, Педагошки факултет у Сомбору, 2018.
36. Грбић, Саватије М. *Српски народни обичај*. Београд: Српска краљевска академија, 1900.
37. Деретић, Ирина, и Александар Кандић. *Историја српске филозофије IV*. Зборник. Београд: Филозофски факултет Универзитета у Београду, 2019.
38. De Michelis, Elizabet. *A History of Modern Yoga*. London: Continuum, 2004.
39. Descola, Philippe. *Beyond Nature and Culture*. Chicago: University of Chicago Press, 2013.
40. Живковић, Драгиша. „Роматичарска поетика Лазе Костића“, Београд: Драгнић, 2006.
41. Живковић, Драгиша. *Европски оквири српске књижевности 2*. Београд: Просвета. 1977.
42. Zeman, Zbinek,. *Uranium Matters: Central European Uranium in International Politics, 1900–1960*. Budapest: Central European University Press, 2008.
43. Zellner, Tom. *Uranium: War, Energy, and the Rock That Shaped the World*. London: Viking, 2009.
44. Јастребић, Благоје. *Далеко од краја*. Београд – Шид: Откровење и Народна библиотека „Симеон Пишћевић“, 2009.
45. Јаспер, Карл. *Анаксимандер – Хераклит – Парменид – Плотин – Анселмо – Спиноза – Лаоце – Нагарђуна*. Београд: Златно руно, 2020.
46. Јованов, Светислав. *Обманути ерос*. Београд: Филип Вишњић, 1999.
47. Јовичић, Владимир. *Српско родољубиво песништво*. Београд: Нолит. 1976.
48. Јунг, Карл Густав. *Архетипови и колективно несвесно*. Београд: Атос, 2003.
49. Јунг, Карл Густав. *Динамика несвесног*. Београд: Космос, 2023.
50. Јунг, Карл Густав. *Симболи процеса индивидуације у снови*. Београд: Федон, 2021.
51. Kabanis, Pierre-Jean-Georges. *Rapports du physique et du moral de l’homme*. 2 vols. Paris: Crapart, 1802.
52. Кајтез, Никола. *Филозофија ентропије*. Нови Сад: Агора, 2016.

53. Кажих, Владимир. *Поетика и поезија Васке Поне*. Београд: Графичар. 1972
54. Карацић Стефановић, Вук. *Живот и обичај народа српског*. Беч: Наклада Ане удове В.С. Карацића, 1867.
55. Карацић Стефановић, Вук. *Српске народне приповијетке, загометке и пословице*, Биоград: Српска краљевска државна штампарија, 1900.
56. Кашанин, Милан. *Завештање српског Атићанина*. Нови Сад: Градска библиотека Нови Сад, 2020.
57. Клавије, Бруно. *Деца која желе да излече своје родитеље*. Београд: Федон, 2022.
58. Клавије, Бруно. *Породичне сабласти*. Београд: Федон, 2021.
59. Константиновић, Радомир. *Биће и језик*. Београд: Просвета, 1983.
60. Костић, Лаза. *Избрана дела, песме, драме, есеји*. Београд: Драганић, 2006.
61. Костић, Лаза. *Комедије*. Нови Сад: Матица српска, 1989.
62. Костић, Лаза. *О Змају*. Нови Сад: Матица српска, 1989.
63. Костић, Лаза. *О књижевности мемоари*. Нови Сад: Матица српска, 1992.
64. Костић, Лаза. *О књижевности мемоари 2*. Нови Сад: Матица српска, 1992.
65. Костић, Лаза. *О политици о уметности I*. Нови Сад: Матица српска, 1990.
66. Костић, Лаза. *О политици о уметности II*. Нови Сад: Матица српска, 1990.
67. Костић, Лаза. *О политици о уметности IV*. Нови Сад: Матица српска, 1990.
68. Костић, Лаза. *Основно начело*. Београд: Култура, 1961, стр. 14–15.
69. Костић, Лаза. *Песме*. Нови Сад: Матица српска, 1989.
70. Костић, Лаза. *Преписка I*. Нови Сад: Матица српска, 2005.
71. Костић, Лаза. *Преписка II*. Нови Сад: Матица српска, 2011.
72. Костић, Лаза. *Приповетке О позоришту и уметности*. Нови Сад: Матица српска, 1989.
73. Костић, Лаза. *Santa Maria Della Salute*. Лазеревац: Дневник, Тенсеи, 2013.
74. Костић, Лаза. *Огледи*. Београд: Нолит, 1965.
75. Лазин, Хаци Зоран. *Век песме Santa Maria della Salute*, Novi Sad: Akademska knjiga, 2009.
76. Лаковић, Александар Б. *Језикотворци*. Зрењанин: Агора, 2006.
77. Латур, Бруно. *Мреже, друштва, сфере*. Београд: Факултет за медије и комуникације, Универзитет Сингидунум, 2017
78. Латур, Бруно. *Истраживање о модусима живота*. Београд: Факултет за медије и комуникације, Универзитет Сингидунум, 2015
79. Латур, Бруно. *Никад нисмо били модерни*. Нови Сад: Mediterran Publishing, 2010.
80. Лесковац, Младен. *О Лази Костићу*. Београд: Нолит, 1978.
81. Лонгфелоу, Хенри Водсворт. „The Building of the Ship.“ *Poems*. Доступно на: https://www.hwlongfellow.org/poems_poem.php?pid=294.
82. Микавица, Дејан. *Лаза Костић*. Нови Сад: Прометеј, 2017.
83. Микавица, Дејан. *Последњи српски панкалист*. Нови Сад: Стилос, 2004.
84. Миланковић, Урош. *Organismus des Weltalls und System des gesammten Lebens oder Polarsystem der physischen und geistigen Natur*. Wien, 1845.
85. Milankowitsch, Urosch. *Weltorganismus und System des gesammten Lebens: dargestellt in einzelnen Geschöpfen und in einzelnen Wirkungen, als allgemeine Thätigkeit der gesammten nichtsinnlichen, sinnlichen und geistigen Natur, in ihrem Zusammenhange mit der Kritik der Einheit über das Unvereinbare*. Wien: Gedruckt bei den P. P. Mechitaristen, 1843
86. Милосављевић, Петар. *Триптих о Лази Костићу*. Сомбор: Народна библиотека „Карло Бијелички“, 1991.
87. Мишић, Зоран. *Критика песничког искуства*. Београд: Српска књижевна задруга, 1996.
88. Настовић, Иван. *Анима Лазе Костића*. Нови Сад: Прометеј, 2017.
89. Недељковић, Душан. „Српски дијалектички панкализам у XIX веку“, *Епоха романтизма*. Београд: Нолит, 1972.
90. Несторовић, Зорица. „Утицај позоришта на развој драмских врста у српској књижевности“, *Српски књижевници и српско позориште до Првог светског рата*. Београд: САНУ, 2022
91. Несторовић, Зорица. „Када је разлика знак аутентичности“, *Слободан Јовановић*. Београд: САНУ, 2020
92. Несторовић, Зорица. „Однос античке и народне књижевности у поетикама стилских праваца српске књижевности 19. века“, *Развој поетике српске књижевности – Теорија књижевности код Срба*. Београд: САНУ, 2021.

93. Несторовић, Зорица. „Друштво српске словесности и развој дисциплина српске науке о књижевности“, *Књижевности и језик у Друштво српске словесности*. Београд: Сану, 2017
94. Несторовић, Зорица. *Богови, цареви и људи*. Београд: Чигоја штампа, 2007
95. Новаковић, Јелена. *Интертекстуалност у новијој српској поезији*. Београд: Гутенбергова галаксија, 2002.
96. Павловић, Миодраг. *Есеји о српским песницима*. Београд: Просвета, 2000.
97. Петровић, Александар. *Analogija i entropija filozofija prirode i harmonije Laze Kostića i Koste Stojanovića*. Нови Сад: Матица српска, 2005.
98. Петровић, Александар, ур. *Антропологија истине, Други живот и опус примум Б. Вонгара*. Београд: Филум, САНУ, 2011.
99. Петровић, Сретен. *Српска митологија: систем српске митологије*. Ниш: Просвета, 1999.
100. *Поезија и поетичка начела Лазе Костића*. Београд – Требиње: Институт за књижевност и уметност, Дучићеве вечери поезије, 2024.
101. Протић, Предраг. *Књижевност као институција*. Београд: Tanesi, 2016.
102. Радовић, Миодраг. *Лаза Костић и светска књижевност*. Београд: Delta press, 1983.
103. Радуловић, Оливера. *Библија у српској традицији и култури*. Нови Сад: Фондација група север, 2021.
104. Рајковић, Иван. „Whose death, whose eco-revival? Filling in while emptying out the depopulated Balkan Mountain“ *Focaal - Journal of Global and Historical Anthropology*, 2023. 96, 71-87
105. Рајковић, Иван. „For an anthropology of the demoralized: state pay, mock-labour, and unfreedom in a Serbian firm“, *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 2018. 24(1) 47-70.
106. Рајковић, Иван. „Concern for the state: ‘normality’, state effect and distributional claims in Serbia“, *Гласник Етнографског Института САНУ*, 2017. 65(1), 31-45
107. Ракитић, Слободан. *Антологија поезије српског романтизма*. Београд: Српска књижевна задруга. 2011.
108. Роуз, Мелоди. *Abortion: A Documentary and Reference Guide*. London: Greenwood Press, 2008.
109. Саид, Едвард В. *Оријентализам*. Београд: Библиотека 20 века, 2008.
110. Секулић, Исидора. „Лаза Костић“, *Епоха романтизма*. Београд: Нолит, 1972.
111. Симовић, Љубомир. *Дупло дно*. Београд: Београдска књига, 2008.
112. Симоновић, Радивој. *Наша болесна култура!*. Сомбор: Градска библиотека „Карло Бијелички“, 2016.
113. Симоновић, Радивој. *Успомена на др Лазу Костића*. Нови Сад: Књижевна заједница Новог Сада, 1986.
114. Степановић, Милан. *Сомборске нити Лазе Костића*. Сомбор: Златна грана, 2007.
115. Стојановић, Драган. *Енергија сакралног у уметности*. Београд: Службени гласник, 2012.
116. Стојановић, Коста. *Тумачење физичких и социјалних појава*. Алексинац: Библиотека Вук Караџић, 2021.
117. Стоканов, Радивој. *Траговима Лазе Костића*. Београд: Алтера, 2011.
118. Суботић, Оливер. *Лаза Костић и православље – историјске чињенице и духовно сагледавање*. Нови Сад: Матица српска, 2016.
119. Syman, Stefanie. *The Subtle Body: The Story of Yoga in America*. Farrar, Straus and Giroux, 2010.
120. Тартаља, Иво. *Укрштају идеја о свеопштем укрштају од Уроша Миланковића до Лазе Костића*. Доступно на: <https://doiserbia.nb.rs/img/doi/0350-6673/2016/0350-66731682109T.pdf>
121. Tesla, Nikola. *How Cosmic Forces Shape Our Destinies and Talking with the Planets*. Wildside Press, 2025
122. Tesla, Nikola. *The Problem of Increasing Human Energy: With Special Reference to the Harnessing of the Sun's Energy*. Belgrade: Nikola Tesla Museum, 2006
123. Тешић, Милосав. *Певање и мера*. Београд: Службени гласник, 2016.
124. Τσιάρα, Αφροδίτη. Το ύδωρ και το πυρ στην αρχαία ελληνική μυθολογία και κοσμολογία / Fire (pyr) and water (hydor) in ancient Greek mythology and cosmology. Доступно на: <https://independent.academia.edu/AfroditiTsiara>

125. Фуко, Мишел. *Историја сексуалности*. Лозница: Karpos, 2018.
126. Фуко, Мишел. *Технологије споства*. Лозница: Karpos, 2014.
127. Фуко, Мишел. *Списи и разговори*, Београд: Fedon, 2010.
128. Хандке, Петер. *Моравска ноћ*. Београд: Лагуна, 2020.
129. Хераклит. *О природи*. Подгорица: Unireks, 2008.
130. Христић, Јован. „Скица о Лази Костићу“, *Епоха романтизма*, Београд: Нолит, 1972.
131. Чајкановић, Веселин. *Из српске религије и митологије*, Београд: Српска књижевна задруга, 1994.
132. Чајкановић, Веселин. *Мит и религија у Срба*, Београд: Српска књижевна задруга, 1973.
133. Шијаковић, Богољуб. „Загонетка и тајна: Лаза Костић и Бранко Миљковић око хераклитове ватре“, *Историја српске филозофије IV*. Београд: Филозофски факултет Универзитета у Београду, 2019.

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

Пријава теме докторске дисертације –
БИОБИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Подаци о кандидату

Име и презиме кандидата:
Марија Љевнаић

Број досијеа:
20085

Радни наслов теме докторске дисертације

**Поетика односа Лазе Костића и Б. Вонгара: женски лик између укрштаја и
културне колонизације**

Биографија кандидата

Марија Љевнаић рођена је у Параћину, где је завршила „Гимназију“. Након гимназије, дипломирала је на Катедри за општу књижевност и теорију књижевности Филолошког факултета Универзитета у Београду, а потом је магистрирала на истој катедри са мастер радом *Штикле као родни идентитет*. Након завршених мастер студија, уписује културологију на истом универзитету.

Током студија радила је као генерални директор домаће производње женске одеће и била је стални дописник часописа *PC Press*. Тренутно живи и ради у Београду као самостални саветник компанија за питања односа запослених, интеграцију радних места и процену радника и њихових потенцијала.

Прати друштвене, геополитичке и културолошке промене. Посвећена је изучавању културних токова и питањима женског положаја. Средиште њеног истраживачког занимања представљају онтолошки токови који утичу на стварност, а који се налазе у судару са женским родним улогама.

Списак објављених научних и стручних радова кандидата

1. Љевнаић, Марија. „Антицивизацијски наратив Хандкеове уметности“. У: *ПЕТЕР ХАНДКЕ: У средишту света*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2022. стр. 181 – 192.
2. Љевнаић, Марија Ж. „Идеје Хеберта Спенсера у српској периодици: Часопис *Матерински лист*“. У: *Српски језик, књижевност, уметност: зборник радова са XVII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2022, стр. 219 - 227.
3. Ljevnaic, Marija. „Shadows of Theory over the Truth“. у: *Emerging Trends in Post Pandemic Literary and Cultural Studies*. New Delhi: Authorspress, 2023, стр. 196 – 200.
4. Љевнаић, Марија. „Васкрсење капетана Петровића“. *Људи говоре: часопис за културу и књижевност*, Торонто, 2022, бр. 41/42, стр. 132–189.
5. Љевнаић, Марија. *Штикле као родни идентитет*. Београд: Нова поетика. 2021